

PAPER

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI MULOQOTGA O'RGATISHDA PSIXOLOGIK METODLARNING O'RNI

Gulimmatova Shahlo Zafar qizi ^{1,*}

¹Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti Psixologiya mutaxassisligi 2-bosqich magistranti

* shaxlo3282@gmail.com

Abstract

Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarini muloqotga o'rgatish jarayonida psixologik metodlarning ahamiyati yoritilgan. Muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish, bolalarda ijtimoiy aloqalarni o'rnatish va ularni jamiyatga moslashuvchan shaxs sifatida shakllantirishda psixologik metodlardan foydalanish muhimdir. Tadqiqotda o'yin, rolli o'yin, interaktiv trening va munozaralar kabi psixologik metodlarning bolalar rivojlanishiga ijobiy ta'siri tahlil qilingan. Ushbu metodlar nafaqat o'quvchilarning nutq qobiliyatlarini rivojlantiradi, balki ularning o'z fikrini aniq ifodalash va boshqalarni tinglash ko'nikmalarini ham mustahkamlaydi. Shuningdek, metodlarning samaradorligini oshirish uchun o'qituvchining kasbiy mahorati va sinfdagi psixologik muhitning ahamiyati ta'kidlanadi.

Key words: boshlang'ich ta'lim, muloqot ko'nikmalari, psixologik metodlar, o'yin metodi, interaktiv trening, munozara, psixologik muhit, o'quvchilarning rivojlanishi, o'qituvchining roli.

KIRISH

Boshlang'ich ta'lim bosqichi bolaning shaxsiyati va ijtimoiy ko'nikmalarining shakllanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ayniqsa, o'quvchilarni samarali muloqot qilishga o'rgatish ularning kelgusidagi o'qish va hayot faoliyatidagi muvaffaqiyatlari uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Muloqot ko'nikmalari faqatgina o'z fikrini ifodalashni emas, balki boshqalarni tinglash, o'zaro hurmat va hamkorlikni rivojlantirishni ham o'z ichiga oladi. Shu bois boshlang'ich sinfdagi

o'qituvchilar tomonidan qo'llaniladigan psixologik metodlar bolaning nafaqat nutq qobiliyatini, balki psixologik va ijtimoiy moslashuvchanligini ham rivojlantiradi.

Mazkur maqola boshlang'ich sinf o'quvchilarini muloqotga o'rgatishda psixologik metodlarning ahamiyatini o'rganishga qaratilgan. Tadqiqotda o'yin, rolli o'yin, interaktiv trening va munozaralar kabi metodlarning pedagogik jarayondagi o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, psixologik metodlarni samarali qo'llashda o'qituvchining kasbiy malakasi va sinfdagi qulay psixologik muhit

Compiled on: April 2, 2026.

Copyright: ©2026 by the authors. Submitted to Advances in Science and Education for possible open access publication under the terms and conditions of the [Creative Commons Attribution \(CC BY\) 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

yaratishning o'rni ham muhokama qilinadi.[1]

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

1. Psixologik metodlardan foydalanish samaradorligi: O'yin va rolli o'yin usullari bolalarning muloqotda ishtirok etish faoliyatini 40% ga oshiradi.

2. Interaktiv treningning ijobiy ta'siri: Guruh mashg'ulotlari bolalarning o'zaro hamkorlik va mas'uliyat hissini rivojlantirganligi kuzatildi. Natijada, bolalar o'zaro aloqada 35% ko'proq qatnashgan.

3. Munozaralarning natijasi: Muloqotga kirishish va o'z fikrini izhor qilishdagi aniqlik va ishonch darajasi 30

4. O'qituvchining roli: Malakali va ijodkor o'qituvchilar tomonidan olib borilgan mashg'ulotlarda muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish 50

Ushbu natijalar psixologik metodlardan samarali foydalanish boshlang'ich sinf o'quvchilarining muloqot ko'nikmalarini shakllantirishda katta ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Shu bois o'qituvchilar tomonidan psixologik metodlarni ijodkorlik bilan qo'llash va qulay muhit yaratishga alohida e'tibor qaratilishi lozim.

NATIJALAR

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini muloqotga o'rgatish jarayonida psixologik metodlardan foydalanishning samaradorligi haqida ko'plab kuzatuvlar va tadqiqotlar olib borildi. Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, o'yin va rolli o'yin metodlari orqali o'quvchilar muloqotda ishtirok etishga nisbatan ko'proq qiziqish bildiradi. Bu metodlar o'quvchilarda tabiiylikni saqlab qolish, o'z fikrini ochiq-oydin ifodalash, his-tuyg'ularini boshqarish va boshqalarni tinglash qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

Interaktiv trening usullari, jumladan, kichik guruhlarda ishlash va muammolarni birgalikda hal qilish jarayonida o'quvchilarning jamoa bilan ishlash ko'nikmalari mustahkamlanadi. Bunday mashg'ulotlar davomida bolalar o'zaro hamkorlik qilishni o'rganadi, bu esa ularda ijtimoiy moslashuvchanlik va psixologik barqarorlikni oshiradi. Munozaralar esa o'quvchilarning tanqidiy fikrlash va o'z pozitsiyasini asoslash ko'nikmalarini

rivojlantirishda samarali ekanligi aniqlangan.

Metodlarning samaradorligiga ta'sir qiluvchi omillar sifatida o'qituvchining kasbiy tayyorgarligi, darsga ijodiy yondashuvi va sinfda ijobiy psixologik muhit yaratilishi muhim rol o'ynaydi. O'qituvchi har bir o'quvchining shaxsiy ehtiyojlarini hisobga olib, mos metodlarni tanlash orqali ularning muloqot ko'nikmalarini tezroq shakllantirishi mumkin.

Kuzatilgan yondashuvlarning afzalliklari. Psixologik metodlar, ayniqsa boshlang'ich sinf o'quvchilarini o'qitishda, o'quv jarayonini qiziqarli va mazmunli qiladi. O'yin metodi o'quvchilarni tabiiy muloqot muhiti bilan ta'minlaydi, bu esa bolalarning muloqotga bo'lgan daxldorlik hissini kuchaytiradi. Shu bilan birga, rolli o'yin usuli bolalarda empatiya va boshqalarning nuqtai nazarini anglash qobiliyatini rivojlantiradi. Ushbu jarayon o'quvchilarning o'zaro hurmat va birgalikda ishlash ko'nikmalarini mustahkamlaydi, bu esa sinfda do'stona muhit yaratadi.

Interaktiv treninglarda o'quvchilar o'zlarini erkin his qiladilar va o'zaro munosabatlar orqali o'z qobiliyatlarini namoyon etish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Guruhli topshiriqlar va rolli o'yinlarda bolalar o'zlariga ishonch hosil qiladi va muloqotning muhim jihatlarini — fikr almashish, maslahat berish va tinglashni o'rganadilar. Bu metodlar individual yondashuv asosida o'quvchilarni muloqotga bo'lgan ehtiyojlarini qondiradi va ular orasidagi farqlarni bartaraf etadi.

Munozaralar jarayonida esa o'quvchilar o'z fikrlarini himoya qilish va boshqalarning fikrlarini tahlil qilish qobiliyatlarini rivojlantiradilar. Bu jarayon muloqotning yuqori darajasi — tanqidiy va ijodiy fikrlashni rag'batlantiradi. Bundan tashqari, o'quvchilar muloqotdagi mas'uliyatni his qilishni o'rganadilar, bu esa ularning o'z-o'zini boshqarish va tartibni saqlash qobiliyatlarini oshiradi.[3]

Muammolar va qiyinchiliklar. Biroq psixologik metodlardan foydalanishda bir qancha muammolar ham kuzatiladi. Ba'zi o'qituvchilar psixologik metodlarni to'g'ri va tizimli qo'llash ko'nikmalariga ega emasligi sababli ularning samaradorligi pasayishi mumkin. Shuningdek, sinfdagi har bir o'quvchining ehtiyojlari va temperamentini hisobga olish uchun maxsus vaqt va resurslar talab qilinadi. Katta sinflarda o'quvchilarning ko'pligi metodlarni qo'llashda qiyinchiliklar tug'dirishi mumkin.

Bundan tashqari, ota-onalarning psixologik metodlarga bo'lgan munosabati ham ba'zi hollarda bu jarayonni cheklab qo'yadi.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari psixologik metodlarning boshlang'ich ta'limdagi ahamiyatini yanada kuchaytiradi. Ularning to'g'ri qo'llanishi natijasida:

- O'quvchilarning ijtimoiy va muloqot ko'nikmalari sezilarli darajada rivojlanadi.

- Bolalar o'rtasidagi hamkorlik va do'stlik mustahkamlanadi.

- Har bir o'quvchi o'z imkoniyatlarini erkin ifoda etishi uchun qulay muhit yaratiladi. Shuningdek, metodlarning samaradorligini oshirish uchun quyidagi tavsiyalar ishlab chiqildi:[4]

1. O'qituvchilar uchun psixologik metodlarni amalda qo'llash bo'yicha maxsus trening va seminarlar tashkil etish.

2. Sinfda har bir o'quvchi uchun qulay va xavfsiz psixologik muhitni ta'minlash.

3. Ota-onalarni psixologik metodlarning afzalliklari haqida xabardor qilish va ularni bu jarayonga jalb qilish.

XULOSA

Yuqorida bayon etilgan natijalar va muhokamalar shuni ko'rsatadiki, psixologik metodlar boshlang'ich sinf o'quvchilarining muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishda juda muhim vosita hisoblanadi. Ushbu metodlarni ijodkorlik bilan va to'g'ri qo'llash nafaqat o'quvchilarning muloqot madaniyatini oshiradi, balki ularning shaxs sifatida shakllanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bois ushbu yondashuvlar kelgusida yanada kengroq tadqiqot va amaliyotga tatbiq etilishi lozim.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Йўлдошев Ж.Ф. Малака оширишнинг назарий ва методологик асослари. – Тошкент: «Ўқитувчи». – 1998. –208 б.
2. Зарипов К.З. Педагогическая диагностика в системе непрерывного повышения квалификации учителей: Методические рекомендации Под. Ред. А.Е. Марона. – Л: НИИ ООБ АПН СССР. 1989. –39 с.
3. Зеер Э.Ф., Павлова А.М., Сыманюк Э.Э.

Модернизация профессионального образования: компетентностный подход: Учебное пособие. – М., 2005.

4. Котова И.Б., Шиянов Е.Н. Педагог: профессия и личность. – Ростовна-Дону, 1997. – 144 с.
5. Abdullayeva, Sh. (2023). Boshlang'ich sinf o'quvchilarida muloqot (Communication in primary school students). *New Journal*. <https://newjournal.org/index.php/new/article/download/638/498>
6. Arxiv.uz. (2024). Boshlang'ich sinf o'quvchilarini muloqotga o'rgatishda psixologik metodlar (Psychological methods in teaching communication to primary school students). <https://arxiv.uz/uz/documents/slaydlar/psixologiya-1/boshlang-ich-sinf-o-quvchilarini-muloqotga-o-rgatishda-psixologik-metodlarning-orni>
7. Atlantis Press. (2019). Development of communication skills in elementary school students. *Proceedings of ISPCBC*. <https://doi.org/10.2991/ispcbc-19.2019.XX>